וההוא גברא על פלטר סמיך מאי הוי עלה אמר רב יוסף רבי יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה ואורי ליה כשמעתיה א)דתנן רבי יהודה אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל דם נבילות בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין אמר רבי יוסי בר' יהודה אף כשטמאו בית הלל לא טמאו אלא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית: **מתני'** א אין מתנדבין לוג שנים וחמשה אבל מתנדבין שלשה וארבעה וששה ומששה ולמעלה: **גמ'** איבעיא להו ב יש קבע לנסכים או אין קבע לנסכים היכי דמי כגון דאייתי חמשה אי אמרת אין קבע לנסכים משיך ומקריב ארבעה מינייהו דחזי לאיל ואידך הוי נדבה ואי אמרת יש קבע לנסכים עד דממלי להו לא קרבי מאי אמר אביי תא שמע ג ב) ששה לנדבה ואמרינן כנגד מי כנגד מותר חטאת ומותר אשמות ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ג) ומותר קינין ומותר מנחת חוטא ואם איתא ליתקין שופר אחרינא כנגד מותר נסכים הנך לנדבת צבור אולי הני שכיחי אפשר דמצטרפי דמר ודמר בהדי הדדי וקרבי אמר רבא תא שמע ד אזרח ד) מלמד שמתנדבין נסכים וכמה שלשת לוגין ומנין שאם רצה להוסיף יוסיף תלמוד לומר יהיה יכול יפחות ת"ל ככה מאי יוסיף אילימא ארבעה וששה מאי שנא שלשה דחזו לכבש ארבעה וששה נמי חזו לאיל ופר אלא לאו חמשה ושמע מינה אין קבע לנסכים שמע מינה אמר רב אשי והא אנן לא תנן הכי אין מתנדבין לוג שנים וחמשה קתני חמשה דומיא דשנים מה שנים דלא חזו כלל אף חמשה נמי דלא חזו כלל מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא אמר אביי אם תמצא לומר אין קבע לנסכים הא אין קבע לנסכים אם תמצא לומר יש קבע לנסכים ה עד עשרה פשיטא לי אחד עשר מיבעיא

מיבעיא

וההוא גברא. (א) לדידיה קאמר דהא אפלטר סמיכא ואין דעתי מיושב להשיב לו: **מאי הוי עלה.** דהאי שיעורא: **רבי יהודה בר אילעאי מוריינא דבי נשיאה הוה.** ב] והיה להם לבית רבי מורה הוראות ועל פיו היו עושין כל דבריהם והוא נוח להם לשערה: **כשמעתא דידיה.** דאמר בית הלל מטמאין בדם נבילות: **ששה דברים.** במסכת עדיות קא חשיב להו: **על כזית.** ושיעור טומאת נבילה בכזית: **מתני' אין מתנדבין לוג.** יין לנסכו שלא מצינו מנחת נסכים של לוג ולא שנים ולא חמשה אבל מתנדבין שלשה דחזו לכבש וארבעה לאיל דהיא שלישית ההין וששה דחזו לפר ומששה ולמעלה דשבע חזו ג' מינייהו לכבש וד' לאיל ושמנה חזו לשני אילים תשעה חזו לפר וכבש עשרה חזו לפר ואיל י"א חזו לשני אילים וכבש וכן לעולם: **גמ' יש קבע לנסכים.** ג] אמר הרי עלי כך וכך לוגין ד] מי הוי קבע דאין יכול להקריבם אלא הכל ביחד דהוו קרבי בקרבן א' או אין קבע ויכול להקריבם ה][מה] דחזו באפי ו]נפשייהו: **היכי דמי.** למאי נפקא מינה: **ואידך הוי נדבה.** נדבת ציבור וימכר ויפלו דמיו לשופרות או יקרב הוא עצמו ויצטרף עם השני לוגין אחרים ויקרב לנסכי תמיד דהוו נמי לציבור: **ואי אמרת יש קבע עד דממלא להו.** ויביא לוג הששי כי היכי דליתחזי לפר לא קרבי דהא אין יכול להקריב ז] בפני עצמו: **ששה לנדבה.** גבי י"ג שופרות שהיו במקדש קאי די"ג שופרות הוו בשבעה מהם היו נותנין הנך מעות דמפרש במסכת יומא (דף נה:) ובמסכת שקלים (פ"ו ה"ד) תקלין חדתין ועתיקין קינין גוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפורת וששה מהם היו לנדבה ליתן בהן מעות ההולכות ח] לנדבת צבור: **ואמרינן.** לקמן בפרק בתרא (דף קז:): **כנגד מי כנגד מותר חטאת.** ט] כגון הפריש מעות לחטאת והוזלו הכבשים ונותרו לו מעות: **ואחד למותר אשם.** סתם כגון גזילות ומעילות: **ואחד למותר אשם נזיר.** דאותו מותר לא היה מעורב עם מותר אשם סתם לפי שזה לכפר *וזה להתירו ביין: **ואחד למותר אשם מצורע.** דלא דמו להנך שבא להתירו במחנה ואינך י] מפרש בפרק בתרא (לקמן קז:). וכל הנך מותרות אולי לנדבת צבור כשהמזבח בטל לוקחין באותם מעות עולות הבשר לשם ועורות לכהנים דזהו מדרשו של יהוידע במסכת תמורה (דף כג:): **ואם איתא.** דהמביא חמשה לוגין ה)קרבי ארבע מהם ואחד יהא נדבה: **ליתקין לו שופר.** להפיל בו הדמים: **הנך.** מותרות לנדבת ציבור אולי: **הנך.** נסכים למה להו שופר הואיל ושכיח כל יומא שהרי רוב קרבנות טעונין נסכים: **אפשר דמצטרפי דמר ודמר.** אם נדר ה' יקריב ד' ויניח לוג הנשאר ויצטרף עם מותר נסכים אחרים עד שיהו ד' או ג': **אזרח.** גבי נסכים כתיב כל האזרח יעשה ככה את אלה וקרא יתירא הוא דהא לעיל מיניה כתיבי כל דין נסכים מלמד שמתנדבין נסכים בלא קרבן וכמה שלשת לוגין דבציר מהכי לא חזו למידי: **יהיה.** חצי ההין יהיה לפר [במדבר כח] משמע יא] ו) דמנחה דהויא אחריתי. לישנא אחרינא בפרשת נסכים כתיב [שם טו] ככה כגר יהיה: **ככה.** עיכובא: **אילימא ארבעה וששה.** פשיטא יב] מי צריך קראי לרבויי: **מאי שנא שלש.** דפשיטא לן דחזו לכבש כו': **אלא לאו.** מידי דלא חזו יג] ליה אתי לרבויי ולמשמע דמתנדבין יד] ויקריבו ארבעה והחמישי יהא מותר: **מה שנים לא חזו כלל.** דליכא למימר משיך חדא מינייהו ומקריב לה: **הא כדאיתא**טו] . שנים אין מתנדבין לגמרי חמשה לכתחילה הוא דלא שאין מפרישין תחילה למותרות אבל דיעבד מקריב ארבע וחמישי יהא מותר לנדבה: **הא אין קבע לנסכים.** וכמה דבעי משנים ולמעלה מייתי וכי מייתי חמשה מקריב ארבעה מינייהו ואידך מותר טז] וכל מה דבעי מייתי ומאי דחזי מקריב ואידך מותר ח)לנדבה והכא ליכא למיבעי ולא מידי: **עד עשרה פשיטא לי.** דלוג ושנים וה' יז] לגמרי ט)[לא קרבין] עד דממלי להו שלש לכבש חזו וד' לאיל וששה לפר ושבעה לכבש ואיל ח' לשני אילים ט' לפר וכבש י' לפר ואיל: **אחד עשר**

מיבעיא

מוריינא דבי נשיאה. של בית רבי ואפשר שהיה בימיו דאפי' רבי מאיר דנפטר קודם רבי יהודה כדמוכח בפרק שני דקידושין (דף נב:) היה קיים עדיין בהגולה דרבי שמעון בר רבי כדמוכח בירושלמי דבילה דעבר קמי פתחא ושמע שהיו מטפחין ואמר מחללין את השבת ואף בימי רב היה כדמשמע בפרק קמא דעירובין (דף יג:) דאמר רב האי דמחדדנא מחבריא דחמיתיה לרבי מאיר מאחוריה ויש גורסין שם רבי משום עובדא דירושלמי: **הואיל** ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. משמע דדם טמא מחמת דחשיב כבשר ותימה דבמעילה יח] בפרק קדשי מזבח (דף יז.) אמר מנין לדם שרצים שהוא טמא שנאמר וזה לכם הטמא תיפוק לי דחשיב כבשר ויש לומר דאיצטריך קרא לרבויי דם נגול דמטמא בכעדשה דס"ד עד שיהא בו כדי שיוכל לקרוש ולעמוד על כעדשה ולהכי תנן דם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה אבל דם נבילה ובשרה לא דאין שיעורן שוה וכן מוכח בירושלמי דאמר דם נבילה טמא י) והדתנן דם השרץ ובשרו מצטרפין ואין לנו כיוצא בו וא"ת ולמה לי קרא בפרק בהמה המקשה (חולין עב.) לרביעית דם מן המת הרי יכול לקרוש ולעמוד על כזית ויש לומר דשאני מת דהוה ממעטינא דם משום דגזעו מחליף כדדרשינן בריש דם הנדה (נדה נה.) מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף יצאו שיער שלא נבראו עמו יצאו שער וצפורן שאע"פ שנבראו עמו גזען מחליף ופריך והרי בשר דגזעו מחליף וטמא ומשני מקומו נעשה צלקת ועוד קשה בפרק כל שעה (פסחים דף כב.) דלא משני אקושיא דדם כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה ודמה הותרה כדמשני אקושיא דחלב וגיד משמע דלא חשיב כבשר לפיכך צריך לומר שיש שום ריבוי דמרבינן ביה דם נבילות ולבתר דמרבה ביה מסתבר לאוקומי רבויא ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית כ): **אין** מתנדבין לוג שנים וחמשה. תימה כי היכי דאמרי' (לעיל דף קג.) גבי מנחות דאם אמר חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים הכא נמי נימא כי אמר לוג או שנים יביא שלשה שהם נסכי כבש וכי אמר חמשה יביא ששה שהם נסכי פר ושמא הכי נמי היכא דאמר הרי עלי אבל הכא מיירי בנדבה דיש לוג אחד או שנים לפניו ואמר הרי אלו לנסכים ובגמרא גבי יש קבע לנסכים פירש בקונטרס כגון דאמר הרי עלי כך וכך לוגין ל) למדה: **ששה** לנדבה. בפרק בתרא (דף קז:) מייתי לה לקמן ופליגי אמוראי כנגד מי: **אמר אביי** אם תמצא לומר כו'. מספקא ליה לאביי משום קושיא דרב אשי: **עד** עשרה פשיטא לי אחד עשר מיבעיא לי. ואם תאמר שבעה נמי מיבעי אי לשני מ) כלים איכוין עד דממלא להו לא קרבי או לאיל וכבש איכוין וי"ל דלא מיבעיא ליה אלא בתרי מחד מינא וחד מחד מינא אי אמר או לא אבל פשיטא דחד מחד מינא וחד מחד מינא אמרינן:

מה

מסורת הש"ס

א) שבת עז. עדיות פ"ה מ"א [בשבת שם איתא דתניא וכן נסמן משום דבדברי ר"י ב"ר יהודה אף כשטמאו וכו' לא נזכר במשנה דעדיות], ב) לקמן קז: [וש"נ], ג) לעיל עג., ד) ל"ק, ה) קרבין ארבע. ל"ק, ו) דמוסיף היה אחריתי כו' עי' גרש"י דף עה. ל"ק, ז) נ"א דמנחה היא כו', ח) לנדבה וליכא למיבעי כו' ס"ל. ל"ק, ט) [רש"ק], י) והדתנן דם השרץ בבשרו מטמא ואין לנו כיוצא בו אין לנו כיוצא בו בשיעור טומאתו אבל דהו מטמא ואיש כו'. ל"ק, כ) [ועי' תוספות פסחים כב. ד"ה והרי], ל) נ"ל לנדבה, מ) נ"ל אלים.

◆

תורה אור השלם

1. כָּל הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה כָּכָה אֶת אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהֹוָה:
במדבר טו יג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וההוא גברא לאו מדידיה:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ואחד למותר אשם נזיר וכו' וזה להתירו ביין. נלע"ד דל"ל וזה לתכשירו לנזירות טהרה וכ"ה ברש"י לקמן דף קח ע"א:

◆

רבינו גרשום

[וההוא גברא כו'.] כלומר לא ידע למיהדר שטרוד מפני מחשבת מזונות: ר' יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה שהוא היה מורה איסור והיתר לפני ר' ודקאמר שיערו חכמים את דמיה ר' יהודה מוריינא הוה וכשמעתיה אורי לפני ר' דתניא ר' יהודה אומר וכו'. ור' יוסי בר יהודה מפרש (ברייתא) [מלתא] דאבוה: אין מתנדבין יין לוג שנים ולא חמשה. שלא מצינו נסכים של ב' לוגין ולא של ה': אבל מתנדב ג'. שכן ראוי לכבש: וד'. שכן צריך לאיל שיש בו ב' עשרונים: וששה. שכן ראוי לפר שיש בו שלשה עשרונים: ומששה ולמעלה. שכן ראוין ליחלק. כיצד אם נדר ז' ראוין לשני נסכים לכבש ואיל. ואם נדר ח' ראוי לשני אילים. ואם ט' ראוי לפר וכבש. ואם י' ראוי לפר ואיל. ואם י"א ראוי לשני אילים וכבש וכן עד מאה כולן ראויין ליחלק: יש קבע לנסכים. כלומר שאם נדר כשיעור שראוי לנסכים קדש ואם נדר יותר לא קדש: אי אין קבע. כלומר יביא כמה שירצה ויקח מהן כמו שראוי לנסכים והמותר יהיה נדבה וכולן קדש. והיינו כדמפרש היכי דמי כגון וכו': ואי אמרת יש קבע עד דממלי להו. כלומר הואיל והביא חמשה עד שיביא עוד לוג ששית לא קרבי דהשתא חזו או לשני כבשים או לפר מאי: ת"ש דתנן בשקלים י"ג שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין וכו' עד וששה לנדבה ואמרי' הני ששה הנדבה כנגד מי כנגד מותר מעות חטאות ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע וכולהו שית דמפרש שמואל בפירקין דלקמן הרי עלי עשרון. ואשם גזילות ואשם מעילות לא נקט דמשום דלית להו נסכים. והנך אית להו. ומה היו עושין מהן היו לוקחין מהן עולות לקיץ המזבח והבשר לשם והעורות לכהנים. ואם איתא דאין קבע לנסכים ומשיך מאי דחזי לנסכים ואידך לנדבה אזל ליתקן ליה שופר: לא דמי דהנך שיתא לא שכיחי דחטאת אין אדם חוטא בכל יום ולא נזיר בכל יום ולא מצורע בכל יום. והנך מותרות לנדבת ציבור אזלא לקיץ המזבח דלא חזו למידי אחרינא. אבל הני מותרות דנסכים שכיחי כדאמר רבא לקמן מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום והואיל דשכיחי ושכיחי מותרות כגון דאייתי חמשה ופש ליה חד ואי הוו תלת דאייתי כל חד חמשה ופש לכל חד וחד חזו הני תלת לוגין לאיצטרופי לנסכי כבש וקרבי בכל יום הלכך לא תקינו ליה שופר דהא מצו הנך מותרות למקרב לאלתר: אזרח. דכתיב בסוף פרשת נסכים דכתיב כל האזרח יעשה ככה בא ללמד שמתנדב מי שירצה נסכים יין בלא זבח וכמה: ג' לוגין. שלא יפחות מן השיעור המועט בנסכים דהיינו כבש דלית ליה אלא חד עשרון וג' לוגין. מאי יוסיף אילימא ד' או ו' הא לא הוי תוספת נסכים דהני שיעור גמור הוו אלא לאו מדקאמר יוסיף שמע מיניה דאחמשה קאי ומשום דאין קבע לנסכים שמע מינה: אף חמשה דלא חזו כלל אלמא דלא אמרינן אין קבע לנסכים: מיהא לא איריא הא כדאיתא והא כדאיתא. כלומר דשנים ודאי לא חזו כלל אבל חמשה חזו כדאמרן אין קבע לנסכים: אם תמצא לומר יש קבע לנסכים עד עשרה פשיטא לי. דמתנדבין דהא ראוין

עין משפט
נר מצוה

לא א מיי' פי"ז מהלכות מעה"ק הלכה יג:
לב ב מיי' שם הלכה יד:
לג ג מיי' פ"ב מהלכות שקלים הלכה ב:
לד ד מיי' פי"ד מהל' מעה"ק הלכה א:
לה ה מיי' פי"ז מהל' מעה"ק הלכה יג:

◆

מוסף רש"י

ששה דברים מקולי וכו'. לאו דאיכא הני ותו לא, דאכתי טובא איכא אלא כשנכנסו לכרם ביבנה והעידו כל אחד ואחד על אותו שבידו כמס' עדיות העיד ר' יהודה על אלו בית שמאי מטהרין. דלאו כבשר לטמא בנבלה בכזית ולא תורת משקין לטומאה קלה, לי נראה דהאי דב"ש מטהרין מטומאת נבלות לאודא קאמר שלא יטמא אדם אבל טומאה קלה יש בו על כזית. שהוא שיעור נבלה לטמא אדם [ונוסינו אמרו דבר אחד] שמית היכא כשניחות הוי רביעית (שבת עז.). ששה לנדבה. י"ג שופרות היו במקדש, שבעה מהן מפורשים מה טומנין בהם תיקלים חדתין ותיקלים עתיקין, קינים וגוזלי עולה ועצים ולבונה וזהב לכפורת הרי שבעה, וששה מהן לנדבה בהן היו טומנין המעות ההולכות לנדבת צבור דהוא קיץ המזבח והוי הבשר לעולה ועורות לכהנים (לקמן קז:) וששה לנדבה לקיץ המזבח לאת לתוכן מעות שלוקחין מכל הרועות של מותר אשמות וחטאת שמיעט כהן ירעה וימכר ויפלו דמיו לנדבה, ובפרק בתרא דמנחות (דף קז:) ששה שופרות כנגד ששה בתי אבות שבכל משמר ומשמר וכל אחד ואחד מכיר את של יומו ואם היה מזבח בטל ביומו שאין איש מביא קרבנות לוקחין בני בית אב מעות שופר שלהן ולוקחין מהן עולות והוא קיץ המזבח (יומא נה:).

◆

שיטה מקובצת

א] תיבות ומותר קינין ומותר מנחת חוטא נמחק.

חידושי הרגמ"ה

רבי יהודה מוריינא. היה מורה [הוראות] לפני רבי [ופרידה של בית רבי שמתה] ששיערו חכמים את דמה רבי יהודה הוה וכשמעתא [דידיה הורה] לפני רבי: רבי יהודה בר' רבי יוסי מפרש [מלתא] דאבוהי: יש קבע לנסכים. כלומר שאם נדר [כמו] שראוי לנסכים [יקריב] ואם נדר יותר [לא יקריב]: או אין קבע. כלומר [יוכל לחזור] כמו שירצה ויקח כמו שראוי לנסכים [והמותר] יהיה נדבה וכולן [קרבין] והיינו כדמפרש היכי דמי כו': ואי אמרת יש קבע לנסכים עד דממלי להו לא קרבי. הואיל והביא חמשה עד שיביא עוד אחד שהם שש לא קרבי [ראן] חזו או לשני כבשים או לפר מאי: ואמרינן. ששה הנדבה כנגד מי כנגד מותר מעות חטאת ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע ואשם מעילה לא נקט משום דלית ליה נסכים והנך אית להו: ליתקין ליה כו': הנך שיתא לא [שכיחי] דמנחת חוטא אין [אדם] חוטא בכל יום ולא מצי [לאצטרופי] בכל יום והנך מותרות לנדבת צבור לקיץ המזבח דלא חזו למידי אחרינא אבל הני מותרות דנסכים שכיחי כדאמרינן לקמן מתנדב אדם נסכים בכל יום הואיל דשכיחי ושכיחי מותרות כגון דאייתי חמשה ופש להו חד ואי הוי תלת דאייתי כל חד חמשה ופרשו לכל חד חד וחזו הנך תלת לוגין לאצטרופי לנסכי כבש וקרבי בכל יום הלכך לא תיקנו להו שופר דהא מצו הנך מותרות למיקרביה ליה:

(עכ"ל הרגמ"ה):

ב] הוה מורה להם: ג] לנסכים או אמר: ד] לוגין לנסכים: ה] להקריבם מאי: ו] באפי נפשיה: ז] להקריב הארבעה בפני עצמו: ח] ההולכות לצורך נדבה: ט] חטאת באחד מהם היו נותנין מותר חטאת: י] ואינך שנים: יא] תיבת דמנחה נמחק: יב] פשיטא אמאי: יג] תיבת ליה ל"ש ונמחק: יד] דמתנדבין חמשה ויקריב הארבעה: טו] כדאיתא והא כדאיתא: טז] תיבות וכל מה דבעי כו' ואידך מותר נמחק: יז] לגמרי לא עד: יח] דבמעילה. עיין במס' שבת (דף עו ע"א):